

■ Katelijn Nijsmans & Ria van Dinteren

Interview met Tessa Cramer

Werken aan een futuristische mindset

Nadenken over het verleden doen we vaak wel. Het vak geschiedenis is ons allen bekend. Zou het net zo relevant kunnen zijn om na te leren denken over de toekomst? Zodat we beter voorbereid zijn? We gaan in gesprek met Tessa Cramer, lector bij Fontys Academy for Creative Industries, die digitaal haar proefschrift mocht verdedigen over de toekomst van de futuristen.

Mijn drive om te gaan werken als futurist startte toen ik als 16-jarige Carl Rohde mocht interviewen. Hij was toekomstdenker, reisde en las veel. Ik bedacht me onmiddellijk dat als werken er zo uit zou kunnen zien, dat ik dat ook zou willen. Het idee dat ik dit werk zou kunnen doen, leidde naar een studie culturele sociologie. En natuurlijk naar mijn proefschrift over de futurologen. Dankzij dat interview met Carl Rodhe heb ik vervolgens mijn eigen weg gevonden als futurist door mijn proefschrift te schrijven en nu in mijn rol als lector designing the future.”

Wat is een futurist?

“Dat was waar ik in mijn proefschrift een antwoord op wilde hebben. De toekomst is iets wat we dagelijks ervaren in ons leven, maar het is niet iets waar we over leren denken. En dat is nu net wat een futurist doet: mensen laten denken over de toekomst. Ze houden zich bezig met het systematisch verkennen van toekomstvisies om mensen te helpen besluiten te nemen over hoe de toekomst zou kunnen zijn. We hebben het dan natuurlijk niet over waarzeggers of tarotlezers. Ook in dit vak moeten we systematisch te werk gaan om het kaf van het koren te scheiden. We moeten met andere woorden leren om waardevolle kennis te verzamelen.”

Wanneer is de kennis waardevol?

“Een goede futuroloog helpt anderen zowel inhoudelijk als procesmatig werken met de toekomst. In die zin gaat het werk van een futurist er vooral over om naar de toekomst te kijken en niet per se in de toekomst. Die toekomst is immers niet te vatten. En net omdat die toekomst vele vormen kan aannemen, staat onzekerheid centraal in het vak. Kennis is daarom alleen maar waardevol als de systematische *evidence-based* benadering gecombineerd wordt met intuïtie. De drang om alles te bewijzen en systematisch te denken en ook daar

ons handelen op te baseren, schiet tekort in de toekomst. Hoewel intuïtie door veel organisaties als niet betrouwbaar wordt neergezet, is het een belangrijk aspect van toekomstdenken. Op persoonlijk niveau vertrouwen we vaak op onze intuïtie en vinden we het prima, maar daarbuiten niet. En daar kan de futurist dan weer een bijdrage leveren. Een futurist doet een luikje open naar de toekomst en moedigt ook aan om die intuïtie toe te laten.”

We moeten onze lineaire manier van denken aanpassen

Hoe draagt intuïtie bij aan de toekomst?

“Juist omdat onzekerheid één van de belangrijkste aspecten van toekomstdenken is, is systematisch denken alleen ontoereikend. Het gevaar is dat we op basis van wat we al kennen, gaan nadenken over de toekomst en net hier zitten de blinde vlekken. We leren al snel dat onzekerheid fout is. En dat heeft gevolgen voor ons handelen. Mensen worden dus tegengehouden om ergens over te praten, want dat kan ongemak opleveren. De wereld leert ons dat zekerheid goed is. Dus hoe kunnen we dat gaan omdraaien? Wel, met intuïtie kunnen we dat lineair denken omdraaien.”

Hoe kun je dit stimuleren?

“Het omdraaien van onze lineaire manier van denken, kun je bijvoorbeeld stimuleren door wetenschap en kunstenaars samen te brengen in een organisatie. Een kunstenaar kan reflecteren op wat er gebeurt in een organisatie. Het denken van kunstenaars is heel eigen, dus dat is een methode die ik graag gebruik. Je kunt je ook als antropoloog in een organisatie bewegen. Waarnemen

wat er is en spiegelen. Een andere manier van werken die veel effect kan hebben, is *appreciative inquiry*. Dat is waarderend in gesprek gaan met elkaar. Deze methode schijnt veel impact te hebben op de moraal van werknemers. Op. Het moment dat er onderling een basis van vertrouwen ontstaat, is het veel makkelijker om creativiteit de ruimte te geven. Die creativiteit is overigens vaak ingegeven door intuïtie.”

Hoe ziet een futuristische HRD'er eruit?

“Een futuristische HRD'er heeft een open blik, oordeelt niet en is in staat om bruggen te bouwen. Daarmee wordt er binnen de organisatie ruimte gegeven aan nieuwe ideeën en worden disciplines overstegen. Dit houdt ook in dat een futuristische mindset niet afhankelijk is van de kennis van allerlei ingewikkelde methoden, maar juist van de mindset van degene die futuristisch te werk wil gaan. Dit kun je stimuleren door onzekerheid centraal te stellen bij de vraagstelling, mensen aan

te zetten om open na te denken over de toekomst en multidisciplinair te werken; een kunstenaar kan ook iets vertellen zonder het businessjargon te gebruiken. Met andere woorden, de futuristische mindset ligt tussen de systematiek en de intuïtie. We kunnen bestuurders helpen om op een bredere manier na te denken over de organisatie en manier van zakendoen door het stellen van de juiste vragen. In dit vak zijn de vragen namelijk belangrijker dan de antwoorden. Ik zie wel dat er niet zomaar geluisterd wordt. Je zult dus ook een lobby moeten opzetten en zoeken naar gelijkgestemden als je een ander geluid wilt laten horen. En dan kan evidence-based best helpen, mits de intuïtie ook geraadpleegd wordt.” ■

Meer over Tessa Cramers en haar proefschrift vind je op www.tessacramer.com.

Katlijn Nijsmans, redactie TvOO, en **Ria van Dinteren**, hoofdredacteur